

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER
2012:6

KULTURMILJÖ
HALLAND

LAHOLM
- STADEN SOM TROTS ALLT ÄR

KULTURMILJÖ
HALLAND

Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2012

Arkeologisk undersökning 2008

Framsida: Arkeolog Linn Mattsson. Foto: A.Håkansson (fotonr. 2012-38-6).

Layout: A. Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

ISSN 1400/8750

ISRN HM-UV-R--12/6-SE

Anders Håkansson (undersökningen) och Lena Bjugger (förundersökningen)

Laholm

- STADEN SOM TROTS ALLT ÄR

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER **2012:6**

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING OCH UNDERSÖKNING

NYARE TID

1500 –

MEDELTID

1050–1500

JÄRNÅLDER

Vikingatid • 800–1050

Vendeltid • 550–800

Folkvandringstid • 400–550

Romersk järnålder • 0–400

Förromersk järnålder • 500 f.Kr–0

BRONSÅLDER

Yngre bronsålder • 1100–500 f.Kr

Äldre bronsålder • 1700–1100 f.Kr

STENÅLDER

Senneolitikum • 2300–1700 f.Kr

Mellanneolitikum • 3300–2300 f.Kr

Tidigneolitikum • 3900–3300 f.Kr

Mesolitikum • 9500–3900 f.Kr

Paleolitikum • –9500 f.Kr

Innehåll

Inledning.....	7
Förundersökningen	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
<i>Laholms stad</i>	8
Frågeställning och metod.....	9
Resultat.....	11
Fyndmaterial.....	13
Kulturhistorisk tolkning	14
<i>Stratigrafin</i>	14
<i>Laholm - staden som trots allt är</i>	15
Sammanfattning.....	17
Referenser	17
Tekniska och administrativa uppgifter.....	18
Bilagor	
Bilaga 1 Fyndlista	21
Bilaga 2 Kontexter	25
Bilaga 3 Ritningar.....	27
Rapporter utgivna av Kulturmiljö Halland hittills under 2012.....	31

Fig 1. Laholm med undersökningsområdet markerat med röd färg. Skala 1:4000.

Inledning

Inför tillbyggnad av ett hus i kvarteret Väduren 6, utförde personal vid Kulturmiljö Halland en arkeologisk undersökning i slutet av maj 2008 (fig 1). En tillbyggnad till bostadshuset från 1860-talet planerades i trädgården bakom huset. Grundläggningen skulle ske genom platta på mark, varvid matjordslager på ca 0,35-4 m behövde schaktas bort. Undersökningen föregicks av en förundersökning som redovisas inom ramen för denna rapport.

Förundersökningen

En 1x1 meter provgrop förlades inom området för den blivande tillbyggnaden. Lagertjockleken var totalt 0,74 meter och den naturliga botten bestod av grå lera. Ovanpå på denna fanns rester av en äldre markyta, som till stora delar var bortgrävd. Ovanpå markytan låg ett lager som bl a innehöll högmedeltida äldre rödgods. Förutom keramik fanns det djurben, slagg, lerklining, tegelbitar och ett litet dekorerad ben-/hornfragment samt järnföremål. Det högmedeltida lagret överlagrades av ett sandlager och däröver av humösa, moderna sandlager. Cirka två meter öst om provgropen spadgrävdes en mindre yta (sonderingsgrop, 0,4x 0,5 meter) för att kontrollera lagerutseendet. De övre lagren fanns även i denna grop och likaså sandlagret. Därunder, på ett djup av 0,4 meter under markytan, låg det medeltida kulturlagret. Genom sondering med jordborr kunde lagertjockleken fastställas till cirka 0,2 meter.

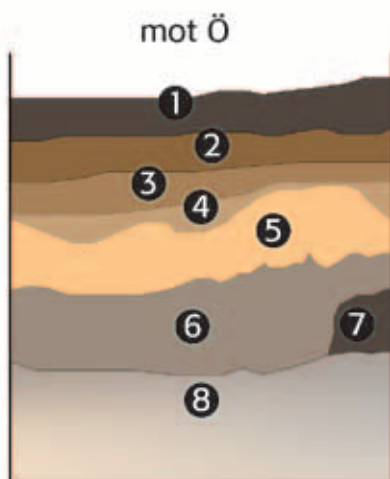

Fig 2. Sektionsritning över lagerbilden i provgrop 1. Skala 1:20.

1: Grässvål och mörkbrun matjord.

2: Brun sandig humus med en hel del inslag av cement, tegelbitar, gula sandfläckar, bänd lera.

3: Brun sandig humus med en hel del inslag av cement, bränd lera och tegelbitar.

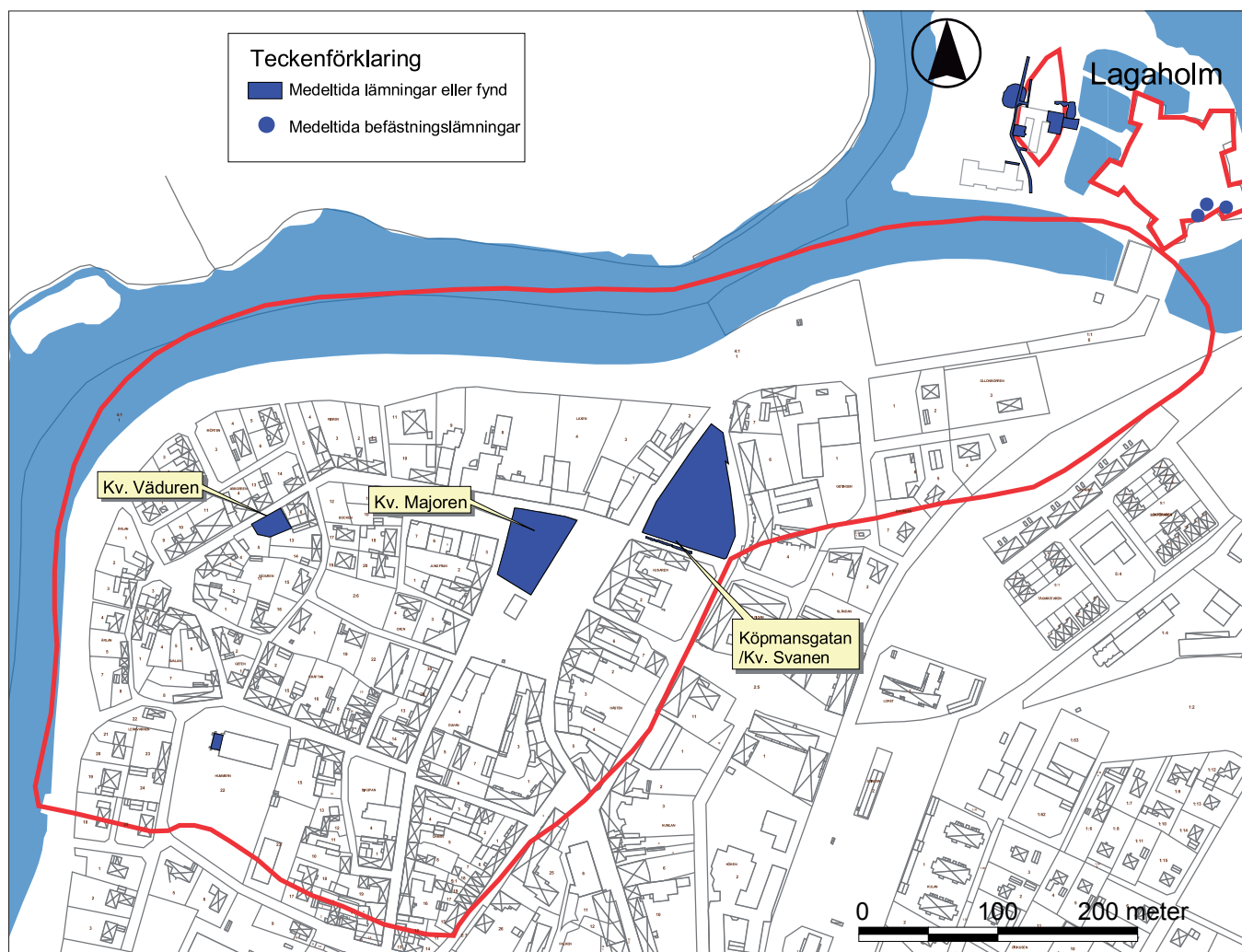
4: Brun sandig kompakt humus med något inslag av träkol.

Topografi och fornlämningsmiljö

Laholms stad

Laholm ligger centralt i Höks härad, det sydligaste häradet i Halland. Staden är belägen på ån Lagans södra sida, cirka 8 km från kusten. Namnet Laholm kommer sig av Laga(r) bildat av ån Lagans gamla namn Lagher, vilket betyder ”vattensamling, vattendrag”. Holm är en biform till holme och Laholm betyder således ungefär ”holmen i vattendraget” (Sahlgren 1948). Laholm har en relativt lång historia och är Hallands äldsta stad enligt de skriftliga källorna (Arbman 1954). Det första omnämmandet av Laholm återfinns i kung Valdemars jordebok 1231, där det framgår att Laholms gård betalar avgifter för bland annat torget, kvarnen och fisket. Huruvida Laholm vid denna tid innehade stadsstatus är däremot osäkert och stadssigillet dateras först till cirka 1300-1350 (Ejwertz 1961, Redin 1982).

1399 är ett Knutsgille belagt genom ett sigill och från 1515 finns en bekräftelse på stadsprivilegier samt skydd utfärdat av Kristian II. Andra viktiga årtal för Laholms historia är 1475, då S:ta

Figur 3. Platser med medeltida lämningar som omnämns i texten. Skala 1:5000

Gertruds kapell omtalas i ett påvligt avlatsbrev. Kapellet grundades sannolikt redan på 1440-talet av Torkil Brahe. Viktig att nämna är också Laholms kyrka, S:t Clemens, som är omnämnd 1526, men vars äldsta delar har daterats till omkring 1225. Kyrkan brann 1802 och byggdes då till stora delar om, vilket innebär att det i dagens läge endast är delar av tornet och västgaveln som kan tänkas härstamma från medeltiden. År 1557 stadfästes också en Pedersmässomarknad genom ett kungligt brev (Ejwertz 1961, Redin 1982). Laholms stad brann ned helt eller delvis, åtminstone sex gånger under 1500- och 1600-talen, oftast i samband med svenska truppers härjningar (Ejwertz 1961). Laholms gård, eller Lagaholm, kan ha varit en kungsgård och 1318 förvärvade fogden Nicolaus Olufsson tornet Lagaholm tillsammans med borgen Falkenberg. Lagaholm var troligen befäst från 1300-talets början och man vet att den sedan till stora delar byggdes om på 1600-talet (Ejwertz 1961, Redin 1982).

Det äldsta kartmaterialet härrör från förra delen av 1600-talet och en karta upprättades året efter branden 1624. Frågan är om kartan beskriver ett faktiskt förhållande eller om den är en plan för planerad bebyggelse, som här är koncentrerad till Stortorget och utmed Östertullsgatan och Storgatan. En karta som torde vara ritad av Hans Willumsen Lauremberg 1639 återger en stadsbild påverkad av 1624 och 1637 års bränder med spridd bebyggelse norr, nordöst och öst om kyrkan. Gatunätet redovisas inte och det går inte heller att spåra någon bestämd plan för återuppbyggandet. På en karta från 1799 (akt 1, Laholms stad) ser man att flera vägar löper samman alldeles utanför den sydöstra delen av staden från bland annat Ysby, Hov och Edenberga. Fortsättningen inne i stadsområdet är Östertullsgatan som går fram till Stortorget. Dessa vägsträckningar och gatan torde åtminstone gå tillbaka i 1600-talet.

Det arkeologiska materialet är sparsmakat och de medeltida fynden få. Åren 1926 och 1959 påträffades dock skelett och murrester i Köpmansgatan respektive kvarteret Svanen, fynd som kan tolkas som rester efter S:ta Gertruds kapell med intilliggande begravningsplats (Ejwertz 1961, Redin 1982). Även på Lagaholm har det återfunnits gravar som dateras till medeltid (Anberg 1992). Ett par keramikskärvor, tillverkade av medeltida svartgods, har hittats vid utgrävningar i kvarteret Majoren. Dessa skärvor har emellertid legat i omrörda, eller sekundära, lager och kan därför inte direkt kopplas till en medeltida bebyggelse även om de ger en antydning om medeltida aktiviteter i närområdet. 1500-talskeramik finns bl.a. från kv Dufvan (söder om Stortorget) och från en arkeologisk undersökning i kv Bikupan 2 öster om S:t Clemens (Bjuggner 2000).

Frågeställning och metod

Fastigheten ligger inom det område av centrala Laholms som benämns Gamleby, ”den gamla staden”. Laholm finns belagt i skriftliga källor sedan högmedeltid men fysiska lämningar som kan dateras till medeltid är som sagt få. Undersökningen inom kvarteret kunde bli ett viktigt bidrag till kunskapsuppbyggnaden kring Laholms äldsta urbana miljöer. Den komplexa stratigrafin samt de goda bevaringsförhållandena bedömdes ge mycket goda förutsättningar för vidare arkeologiska undersökningar. För att få en bättre uppfattning av vad kulturlagren representerade och därmed fyndkontexten behövdes en undersökning av de ca 20 m² som berördes av exploate-

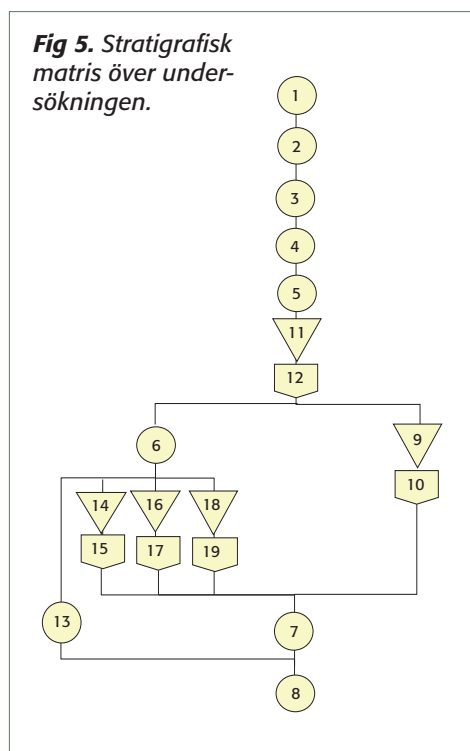
Fig 4. Kv. Väduren med undersökningsområdet markerat. Skala 1:1000

ringen. Detta är inte minst motiverat mot bakgrund av det synnerligen dåliga arkeologiska käll-läget avseende Laholms medeltida och tidigmoderna historia.

För att skapa ett fullgott underlag enligt Länsstyrelsens direktiv, utfördes dokumentation av kulturlager enligt de stratigrafiska principer, som motsvarar kontextuell arkeologi (Larsson 2004). Kontextuell metod innebär att varje lager, konstruktion eller nedgrävning grävs och dokumenteras separat, för att se hur och i vilken kronologisk ordning de skapats.

Kulturlagren ses inte som slumpmässigt bildade lager, utan som resultat av mänskliga handlingar i specifika sammanhang, kontexter. Genom en noggrann dokumentation och analys av stratigrafien, omskapas den till en tolkad serie av händelser som utgör platsens historia. Genom att tydliggöra dessa händelser kan man beskriva de laholmare som bebott de hus som grävs fram, deras rörelsemönster och användande av ytor inom tomten, och inte minst få en uppfattning om de föremål som de omgav sig med, ur flera olika synvinklar. Denna kontextuella utgrävningsmetodik präglar dagens stadsarkeologiska forskning, men har endast brukats marginellt inom Laholms stadskärna. En begränsning av undersökningsytan inom kvarteret, begränsade dock möjligheten till analyser av stratigrafien.

Undersökningen inleddes med att de moderna massor som täckte kulturlagren schaktades bort med hjälp av en liten grävmaskin. Därefter undersöktes kulturlagren för hand med grävsked och skyffel. Arkeologiska objekt mättes in med totalstation, fotograferades och beskrevs verbalt på kontextblanketter. Lagerbilden i provgropar samt nedgrävningar dokumenterades i profil på ritfilm i skala 1:20.

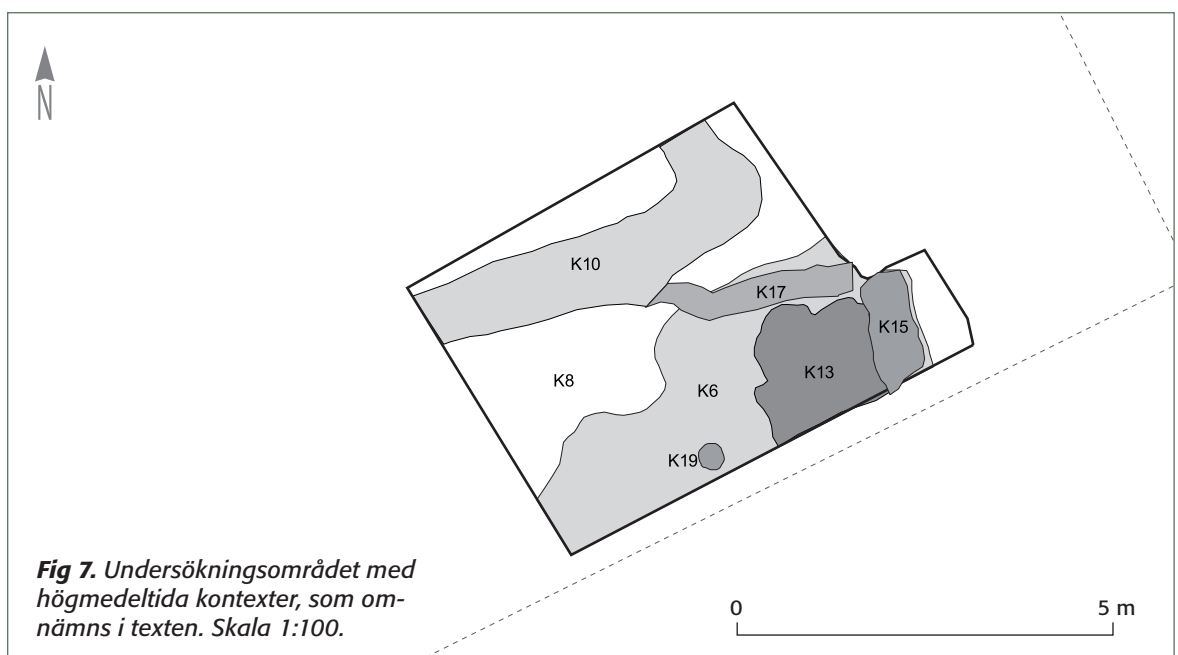
Resultat

Inom det 23 m² stora schaktet omfattade undersökningen 19 stratigrafiska enheter och 4333 g fynd, fördelat på 69 fynd poster (bilagorna 1 och 2). De undersökta lämningarna presenteras i en stratigrafisk matris (figur 5). Kontexterna beskrivs översiktligt och presenteras i kronologisk ordning med de äldsta först. Då undersökningen av stratigrafien var begränsad, gjordes ingen gruppering och fasindelning av kontexterna. Däremot gjordes en generell periodisering utefter fyndmaterialet.

Kulturlagerbilden i förundersökningsgropen visade sig vara representativ för området. Lagertjockleken var totalt mellan 0,74-0,8 meter och den naturliga botten bestod av grå lera (K8). Ovanpå på denna fanns rester av en äldre markyta (K7), bestående av mörkbrun torvig humus. Lagret var till stora delar bortgrävt. Ovanpå markytan låg ett 0,1 meter tjockt lager, bestående

av gråbrun kompakt sandig humus, med en hel del träkol, bränd och obränd lera (K6). Lagret innehöll även yngre svartgods, äldre rödgods samt djurben, slagg, lerklining, tegelbitar och ett litet dekorerad ben-/hornfragment och järnföremål.

I markytan, under K6, påträffades ett stolphål (K18,19) och två diken/rännor (K15, K17). K15 påträffades i den östra delen av schaktet, var 0,5 meter brett och löpte i nord-sydlig. Fyllningens innehåll och karaktär överensstämde med K6. Detsamma gäller för fyllningen i det något smalare diket (K17) som löpte i östvästlig riktning genom schaktet. En stor dikesliknande nedgrävning med nordost-sydvästlig orientering (K10) var grävd igenom K6. Fyllningen innehöll äldre rödgods, Siegburgskärvor samt en hel del slagg och slaggskällor. Diket var sin tur överlagrat av

ett yngre 1,6 meter brett dike (K12), som innehöll inslag av modernt material i fyllningen.

Ovan K6 fanns ett gulvitt sandlager med inslag av träkol (K5). Lagrets funktion är osäker men är troligen ett utjämningslager. K5 överlagrades av flera lager med sandig humus (K4, K3, K2, och överst gräsmattan (K1). Dessa lager hade en sammanlagd tjocklek av 0,5 meter. De humösa lagren innehöll bl. a. cement, yngre rödgods, flintgods, glasskärvor och tegelbitar.

Sakord	Typ	Vikt (gr)	Antal
Svartgods	Yngre Svartgods	81,5	23
Rödgods	Äldre rödgods	285,1	25
Rödgods	Yngre rödgods	44,6	6
Rödgods	Oglaserat	4,2	1
Nästan-stengods	Siegburg	19,4	2
Horn	Föremål	2	1
Ben	Djurben	121	-
Slagg	Järnslag	3520	-
Bränd lera	Tegel	70,2	2
Bränd lera	Lerklining	9,2	1
Järn	Föremål	176,2	9
Summa:		4333,4	70

Fig 8. Sammanställning över fynd från undersökningen.

heltäckande. Godset är relativt poröst med reducerad kärna och oxiderad yta. Liknande gods är vanligt förekommande i de danska medeltida städerna, och anses vara av inhemsk produktion, tillverkade under 1200- och 1300-talen.

Siegburgkeramiken är högmedeltida och av typen nästan-stengods, ett tunt, välbränt gods med synliga korn i magringen. Det yngre rödgodset med porig, fläckig blyglasyr tillhör sannolikt 1400- eller 1500-talen. Godset förekommer både med reducerad kärna, eller med reducerad kärna och oxiderad yta. Kärnformerna består av trebensgrytor.

Fig 9. Keramikskärvor från undersökningen. F.nr. 12, 13 och 30 yngre svartgods, Fnr 31, 41 och 42 Äldre rödgods. Foto: A. Andersson (fotonr. 2012-38-14).

Fyndmaterial

Fynden bestod till största del av keramikskärvor i form av rödgods, svartgods och nästan-stengods.

Svartgodset benämns yngre svartgods och är ett reducerat hårt gods, mestadels fin- mellanmagrat med sandmagring. Kärnformerna består av drejade trebensgrytor, samt enstaka kannor. Det äldre rödgodset, med utvändigt olivgrön-gul glasyr, härrör till största delen från kannor. Glasyren är porig och inte

Kulturhistorisk tolkning

Stratigrafin

Enligt uppgift från den nuvarande husägaren ska mindre, 1-2 uthus ha legat i området för undersökningen. Avsaknaden av eftermedeltida lager kan ha tagits bort exempelvis när tomten planerades inför uppförandet av byggnaderna under 1800-talet senare del eller vid ett senare tillfälle. De övre lagren och eventuellt sandlagret kan ha förts ut då gårdsbyggnaderna revs. De understa kulturlagren och den äldre markytan har dock klarat sig undan sentida schaktningar.

För att försöka tolka de äldsta kulturlagren går det att studera graden av fragmentering. Utgångspunkten är att lager som legat öppna och oskyddade, exempelvis golvlager och gårdslager, bör ha små keramikskärvor. Mer skyddade lager såsom fyllningar och avfall har generellt visat sig innehålla stora keramikskärvor (Schiffer 1987, Tagesson 2000:158f).

Det medeltida lagret K6 innehöll flera stora keramikskärvor på över 40 gram. Även medelvärdet för skärvorna i lagret på 7,36 gram är relativt högt, om man ser till material från liknande studier. Detta pekar på att ytan legat skyddad och att materialet inte flyttats runt flertalet gånger. K6 får betraktas som ett sekundärdeponerat lager och är med största sannolikhet ett avfallslager. Övriga fyndkategorier såsom djurben och slagg pekar även i denna riktning.

Rännor K15, K17 samt diket K10 är svårtolkade då den undersökta ytan var begränsad och det saknas andra strukturer från tomten/kvarteret att relatera till. Kanske markerar de tomtgränser eller andra strukturer inom gårdsmiljön. Det kan inte uteslutas att K15 och 17 är väg-

Fig 10. Arkeolog Linn Mattsson undersöker kontext 13, ett kulturlager från det högmedeltida Laholm. Foto. Anders Håkansson. (fotonr. 2012-38-3).

grännor och ingår i en byggnad tillsammans med stolphål K19, även om K15 verkar en aning brett för denna tolkning.

Genom en enkel beräkning av det så kallade *kontextindexet*, kan man få en uppfattning om komplexiteten i fornlämningsbilden. Indexet fås genom att dividera antalet kontexter som dokumenterats vid en undersökning med den undersökta volymen (fig 11). Liknande beräkningar har främst gjorts inom stadsarkeologin. I Lund har det visat sig att komplexiteten inom fornlämningen varierar kraftigt. Generellt så är tomtmark nära gatumarken mer komplex där det finns fler byggnader och andra aktiviteter. Områden som istället visar på mer stabila förhållande över tiden med mera öppna ytor tenderar till att ge ett lägre index. Ett exempel i Halland är en medeltida bakgårdsmiljö från Kv. Drottning Kristina i Halmstad, som endast uppvisade indextalet 4. Detta kan jämföras med ett betydligt högre värde från en undersökning i kv. Klammerdamm, med byggnadslämningar från konvent och profan bebyggelse. Det relativt höga indextalet 12,1 vid Storegården i byn Tröinge beror på att flertalet provgropar grävts i en miljö med bevarade huslämningar från flera byggnadsfaser.

I kvarteret Väduren visade indextalet 1,42 att stratigrafin i området innehöll få enheter. En beräkning av den medeltida fasen visade på liknande tendenser med ett kontextindex på 2,43.

Den undersökta ytan är belägen i de inre delarna av dagens tomt, och det mesta talar för att den även utgjort en bakgårdsmiljö under medeltiden. I detta område har det förmodligen legat en dumphög med köksavfall och slagg från järnsmidesverksamhet.

Undersökning	Miljö	Antal kontexter	Undersökt volym (m ³)	Index (kontext/m ³)
Kv. Klammerdamm, Halmstad	Bebyggelse	97	9,21	10,5
Kv. Dr.Kristina, Halmstad	Bakgård	26	6,44	4
Storegården, Tröinge 3:107	Bebyggelse	57	4,72	12,1
Kv. Väduren 6, Laholm	Bakgård	19 (14)	13,3 (5,75)	1,42 (2,43)

Fig 11. Beräkning av kontextindex från några halländska undersökningar. Värden inom parentes speglar den högmedeltida fasen vid Kv. Väduren. Stratigrafin från bakgårdsmiljöer är ofta mindre komplexa vilket beror på stabila förhållanden med öppna ytor och färre byggnationer.

Laholm - staden som trots allt är

Ett grundläggande problem kring staden Laholms medeltida historia, har varit avsaknaden av arkeologiska belägg för en stadsbebyggelse. Arkivaliskt material vittnar om en stad från 1300-talet, men vid arkeologiska undersökningar har främst bebyggelse från perioden sent 1500-1800-tal kunnat påvisas. Resultatet från undersökningen i Kv. Väduren ger därför ett viktigt bidrag till diskussionen kring stadens uppkomst och framväxt.

Att döma av sammansättningen av keramikkrärl från undersökningen, talar den för en bebyggelse som varit samtida med kyrkans äldsta skede, dvs 1200-talet. Förekomsten av importkeramik såsom Siegburg-gods, vittnar dessutom om en stadsmiljö med kontinentala kontakter. När kung Valdemars jordebok omnämner torget och landborna vid Lagaholm år 1231, finns det inget som motsäger att det är en stadsliknande bebyggelse i Gamlebyområdet, som avses.

Stadens uppkomst anses ha sitt ursprung i den ökade högmedeltida ekonomiska aktiviteten i häradet. Staden fungerade som utskeppningshamn för allt järn som producerades i södra Hal-

20 Hallandsposten lördag 10 maj 2008

Laholm

Keramikfynd skvallrar om Laholms historia

LAHOLM. Vad många misstänkt men ingen vetat säkert är nu bevisat. Staden Laholm är gammal som gatan.

Keramiskärvor kanske så gamla som från 1200-talet hittades i veckan vid en arkeologisk utgrävning i en trädgård i Gamleby.

– Det säger att det har funnits ett medeltida Laholm med borgare och bostäder. Tidigare har vi bara vetat att det funnits en kyrka, men nu har vi för första gången ett fysiskt bevis för själva staden, säger Lena Bjuggner, arkeolog på Kulturmiljö Halland.

Fyndet gjordes 67 centimeter under nuvarande

markyta, vilket tros vara bottenplan för den ursprungliga bosättningen. Där hittade Lena Bjuggner tre små skärvor av keramik, som hon daterar till före reformations-tiden, någon gång 1250–1450.

– Man kan se att skärvorna kommer från kannor som har ingått i bordservisen. Det är finare gods man använde vid servering, inte i köket. Gammal dansk keramik som var väldigt vanlig i dåvarande Danmark under den perioden.

I övrigt fanns det i samma kulturlager några djurben och lite matavfall i den kvadratmeterstora utgrävningen.

– Vi har inte hittat några

byggnader. Det här kan ha varit en bakgård. Vi vet inte om gatunätet såg likadant ut då, säger Lena Bjuggner.

Fastighetsägaren Jöns Harrysson är nöjd över fyndet, när det nu en gång var tvunget att grävas. Bygglövet krävde en arkeologisk undersökning.

– Jag ska utöka fastigheten med 23 kvadratmeter. Min dotter ska ha ett sovrum. Hade du någon aning om vad man kunde hitta här i trädgården?

– Jag är skolad med att Laholm är gammalt. Lite förvånad kan jag vara, men samtidigt skulle det ha varit konstigt om man inte hittade något.

Det unika fyndet väcker

Fittgrop till förr. Arkeologen Lena Bjuggner gjorde det unika fyndet vid en utgrävning i en trädgård i Gamleby.

BILD: JONATAN GERNES

stor entusiasm hos Kulturmiljö Halland. Trots det väntar ingen glamorös framtid i någon tjugig utställningsmonter för de tre gulbruna skärvorna.

– Nej, jag ska skriva en rapport och de ska katalogiseras. Man måste ha en bra historia för att visa dem, säger Lena Bjuggner.

Historiska fragment. Keramikskärvorna kommer från en kanna som ingått i den fina bordservisen.

Jonatan Gernes
0430-792 13 | 073-765 75 08
jonatan.gernes@hallandsposten.se

Fig 12. Artikel från Hallandsposten 2008-05-10.

land, men tog även del av överskott från jordbruket. Detta skulle stämma väl med uppförandet av alla kyrkor i regionen (Rosén 1992). Laholm tillhör stadstypen ”öppen enhet” enligt Andréns indelning, en stadstyp som förmodas ha uppstått ur äldre kyrkbyar (Andréns 1986), under perioden 1200–1350.

Gamlebys ålderdomliga tomt- och gatustruktur har liknats vid en äldre bytomt med fågator som leder mot bygatan (Rosén 1992). Samlade bybebyggelser verkar emellertid inte vara vanligt förekommande i Halland under äldre medeltid, utan gårdarna verkar ha legat utspridda inom större byområden. Det finns heller inget som hittills pekar på äldre bebyggelseskikt inom stadsområdet. Karaktären med ett torg och en huvudgata som slingrar sig längs med Lagan (Gamlebygatan), påminner istället om utseendet på flera äldre, medeltida städer. Den påträffade bebyggelsen i kv. Väduren torde därför inte ha sitt ursprung i en äldre by, som varit belägen där staden finns idag. Vikingatida eller tidigmedeltida bebyggelser ska istället sökas i de omliggande byarna. På detta sätt särskiljer sig Laholm från exempelvis det äldsta Halmstad, som verkar ha haft bebyggelse kring kyrkan i Övraby under äldsta medeltid. En motsvarande situation i Laholm skulle kunna vara bebyggelser vid Lagaholm, i området kring kyrkogården från äldre medeltid.

Sammanfattningsvis så visar den påträffade bebyggelsen i Kv. Väduren på en viss samstäm-

mighet med uppförandet av kyrkan samt stadens första skriftliga belägg. En kyrka, ett torg och bebyggelser av stadskaraktär pekar på att Laholm trots allt får betraktas som stad under 1200-talet.

Sammanfattning

Inför tillbyggnad av ett hus i kvarteret Väduren, utförde personal vid Kulturmiljö Halland en arkeologisk undersökning. Inom det 23 m² stora schaktet omfattade undersökningen 19 stratigrafiska enheter och 4333 g fynd, fördelat på 69 fyndposter. Lämningarna tolkas som spår efter en dumphög som legat i en bakgårdsmiljö under medeltid. Lämningarnas existens är ett viktigt bidrag till diskussionen kring stadens äldsta historia och resultatet visar att Gamlebyområdet varit bebyggt under högmedeltid.

Referenser

- Andrén, A. 1985 *Den urbana scenen. Städer och samhälle i det medeltida Danmark*. Acta Archaeologica Lundensia. Series in B°, nr. 13. Malmö.
- Arbman, H. 1954. *Hallands historia*. Från äldsta tid till freden i Brömsebro 1645. Hallands Länsting.
- Bjuggner, L. 2000. *Arkeologisk förundersökning i Kv Majoren 4*, Laholm 2000. Arkivrapport.
- Ejwertz, A. 1961. *Laholms historia I*. Kyrka och skola. Halmstad.
- Håkansson, A. 2009. *StadsGis Laholm. En uppdatering av Medeltidsstaden 39*. Halland, Laholms stad. Raä 19, 38 och 208. Projektrapport 2009. KulturmiljöHalland, Uppdragsverksamheten. Halmstad. Arkivrapport.
- Larsson, S. 2004. Om stratigrafiska metoder vid stadsarkeologiska undersökningar. *Aktuella Metodfrågor* (red. Marianne Lönn). Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Stockholm.
- Redin, L. 1982. *Laholm*. Projekt Medeltidsstaden 39. RAÄ. Stockholm.
- Rosén, C. 1992. Staden som icke är? – Medeltidens Laholm. *Utskrift 2*.
- Rosengren, E. 1983. Halland, Laholms stad, *Kvarteret Bikupan 2*. Arkeologisk undersökning 1983. Stiftelsen Hallands Läns museer. Halmstad. Arkivrapport.
- Sahlgren, J. 1948. *Ortnamnen i Hallands län. Del I*. Bebyggelsenamnen i södra Halland. Uppsala.
- Schiffer, M. 1987. *Formation processes of the archaeological record*. University of New Mexico Press, Albuquerque.
- Tagesson, G. 2000. ”Bodde dom därnere?” Om kulturlagerbildning och avfallshantering i stormaktstidens Norrköping. I: Eriksson, G. m.fl. (red.), *Att tolka stratigrafi. Det tredje nordiska stratigrafimötet Åland 1999*. Meddelanden från Ålands högskola 11 (153-173).

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-6303-08 (Förundersökningen) och 431-12323-08 (Undersökningen).
Kulturmiljö Hallands dnr:	2008-159.
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Hallands Län.
Utförandetid:	2008-05-08 (FU) samt 2008-05-27–2088-06-03.
Personal:	Lena Bjugger (FU) samt Anders Håkansson och Linn Mattsson.
Fastighet:	Kv. Väduren 6.
RAÄ nummer:	Laholm RAÄ 19.
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM.
Höjdsystem:	RH 2000.
Undersökt yta:	23 m ² .
Dokumentation:	Samtliga schakt och anläggningar är inmätta digitalt inom ramen för Intrasis Version 2:1 (<i>Laholm2008159U</i>). Foton har nummer 2012-30:1-4 och 2012-38:2-13 och ritningar har HMAK 4390. Allt dokumentationsmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv.
Fynd:	I väntan på fyndfördelning har fynden tilldelats accessionsnummer: HM 27996.
Datering:	Högmedeltid-Senmedeltid.

BILAGOR

Bilaga 1

Fyndlista

HM 27996

Halland

Laholms stad

Kvarteret Väduren 6

RAÄ 19

Arkeologisk förundersökning och undersökning 2008

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Godstyp	Kärltyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fyndstatus	Anmärkning
1	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk		True	10,6	1		provgrop 1
2	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			3,5	1		provgrop 1
3	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			3,4	1		provgrop 1
4	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			7,6	1		provgrop 1
5	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			10	1		provgrop 1
6	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			2,2	1		
7	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			6,3	1		
8	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			5,2	1		
9	6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			3,4	1		
10	6	Keramik	Rödgoods	oglaserat	Kanna	Buk			4,2	1		
11	6	Keramik	Nästanstengods	Siegburgtyp	Kanna	Buk	True		2,1	1		
12	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			17,3	1		
13	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			4,4	1		
14	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,8	1		
15	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,8	1		
16	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,9	1		
17	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,9	1		
18	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,8	1		
19	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,4	1		
20	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,5	1		

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Godstyp	Kärityp	Käridel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fyndstatus	Anmärkning
21	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2	1		
22	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,5	1		
23	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,3	1		
24	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,4	1		
25	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,2	1		
26	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,5	1		
27	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			0,9	1		
28	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			0,9	1		
29	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			0,9	1		
30	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Mynning			22,2	1		
31	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			42,8	0		
32	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			12,8	0		
33	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			9,6	1		
34	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			11	1		
35	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			2,7	1		
36	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			2,6	1		
37	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			2,6	1		
38	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			1,9	1		
39	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			1,7	1		
40	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			0,8	1		
41	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Bot-ten			42,9	1		
42	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Bot-ten			59	1		
43	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			8,4	1		
44	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			3,8	1		
45	6	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			2,1	1		
46	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			4,5	1		
47	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			2,1	1		
48	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			1,6	1		
49	6	Keramik	Svartgods	Yngre svartgods		Buk			0,7	1		
50	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Mynning			20,1	1		
51	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Buk			8	1		
52	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Buk			2,5	1		
53	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Buk			5,3	1		
54	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Buk			5,4	1		
55	9	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods		Buk			3,3	1		
56	9	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk	True		0,8	1		
57	9	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk	True		2	1		

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Godstyp	Kärityp	Käridel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fyndstatus	Anmärkning
58	9	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgoods	Kanna	Bot- ten			25,4	1		
59	9	Keramik	Nästanstengods	Siegburgtyp		Buk			17,3	1		
60	6	Horn	Föremål						0	1		horn/benföremål, pg 1
61	6	Ben	Djurben			Buk			121	0		pg 1
62	6	Slagg	Rödgoods			Buk			360	3		pg 1
63	6	Bränd lera	Tegel						60,8	1		pg 1, taktegel
64	6	Bränd lera	Tegel						9,4	1		pg 1, murtegel
65	6	Bränd lera	Lerklining						9,2	1		pg 1
66	6	Järn	Spik			Buk			82	6	Kastad	
67	6	Järn	Föremål						94,2	3	Kastad	
68	9	Slagg							1830	0		
69	9	Slagg							1330	1		
70	PM 519.18		Makroprov									

Bilaga 2

Kontexter

- K1** Grässvål och mörkbrun matjord.
- K2** Brun sandig humus med en hel del inslag av cement, tegelbitar, gula sand fläckar och bränd lera.
- K3** Brun sandig humus med en hel del inslag av cement, tegelbitar och bränd lera.
- K4** Brun sandig kompakt humus med något inslag av träkol.
- K5** Gulvit sand med inslag av träkol
- K6** Gråbrun kompakt sandig humus med en hel del träkol, bränd och obränd lera.
- K7** Mörkbrun torvig humus.
- K8** Grå lera som övergår i sand.
- K9** Gråbrun kompakt sandig humus med en hel del träkol, bränd och obränd lera.
- K10** 4,8x0,9 meter stor nedgrävning, lagd i nordväst-sydöstlig riktning. Löper vidare utanför schaktet.
- K11** Brun sandig humus med inslag av tegelbitar, cement och bränd lera.
- K12** 6,8x1,6 meter stort dike.
- K13** Mörk gråbrun torvig humus. Påminner om K7.
- K14** Gråbrun kompakt sandig humus med en hel del träkol, bränd och obränd lera.
- K15** 0,5 meter bred nedgrävning, som löper i nordsydlig riktning.
- K16** Gråbrun kompakt sandig humus med en hel del träkol, bränd och obränd lera.
- K17** 0,4 meter bred nedgrävning, som löper i östvästlig riktning.
- K18** Gråbrun kompakt sandig humus.
- K19** 0,35x0,35x0,3 meter stort stolphål.

Bilaga 3

Ritningar

HMAK 4390:1-2

Halland

Laholms stad

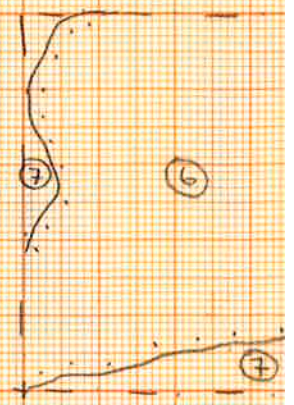
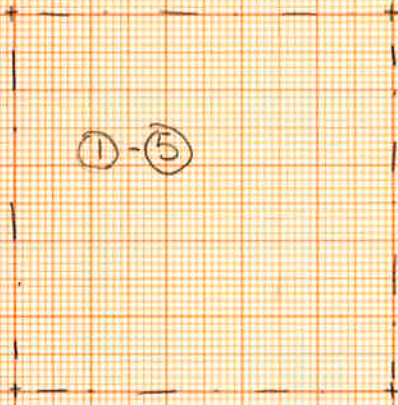
Kvarteret Väduren 6

RAÄ 19

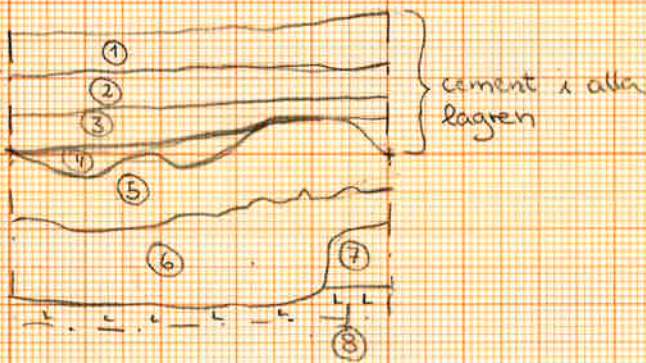
Arkeologisk förundersökning och undersökning 2008

HMAK-nr	Ritning	Skala
4390:1	Planer och sektion	1:20
4390:2	Profiler	1:20

N
↑

Sektion öst
Sedd mot öster

Planer och
sektion

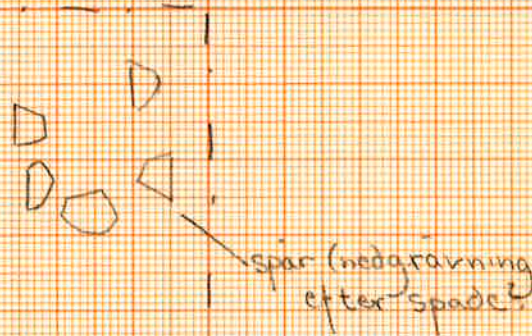
Hä
Laholm
Våduren 6 Raå 19

Ritning 1(1)

Skala 1:20

2008-05-08

LB

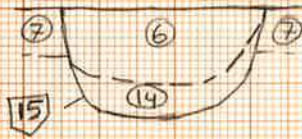

- ① Grässval och mörkebrun matjord
- ② Fyllning; brun sandig humus med en hel del inslag av cement, tegelbitar gula sandfläckar, br lera
- ③ Fyllning; brun sandig humus med en hel del inslag av cement bränd lera och tegelbitar
- ④ Brun sandig kompakt humus med något inslag av träkol
- ⑤ Gulvit (oren) sand med inslag av träkol (utjämningslager)
- ⑥ Gråbrun kompakt sandig humus med en hel del inslag av träkol, bränd och obränd lera. Jämfällningar? i lagret
- ⑦ Mörkebrun torvig humus (aldre markyta)
- ⑧ Grå lera som övergår i sand nedåt

Profil mot väster

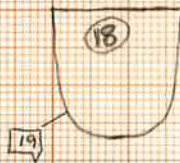
Profil mot söder

Profil mot väster

Profil mot öster

K 9,10

Kv Väduren 6, Laholm Kää 19

Ritning 2

Skala 1:20

2008-06-01

LM

HMAK 4390:2

Rapporter utgivna av Kulturmiljö Halland hittills under 2012

2012:1

En ensam stensättning vid Vrangelsro

Halland, Övraby sn, Vrangelsro 5:5, RAÄ 84

2012:2

Ås kloster i nytt ljus

Halland, Ås sn, Åskloster 1:1, RAÄ 190

2012:3

Åker, gård och erosion

Halland, Halmstad stad, Halmstad 9:149 och 9:158, RAÄ 89 och 90

2012:4

Boskapsskötarnas hus - ett nedsänkt hus från äldsta bronsålder

Halland, Övraby sn, Vrangelsro 5:3, RAÄ 75

2012:5

”Medan fältmusiken ljudande från alla håll och artilleriet med god verkan begynte sitt dunder, började slaget.”

Halland, Snöstorps sn, Fyllinge 20:393, RAÄ 114

2012:6

Laholm - staden som trots allt är

Halland, Laholm, Kv. Väduren 6, 20:393, RAÄ 19

I MAJ 2008 utförde personal vid Kulturmiljö Halland en arkeologisk undersökning, inför tillbyggnad av ett hus i kvarteret Väduren.

Undersökningen resulterade i ett spännande material, som visar att Laholms stad och Gamlebyområdet varit bebyggt under högmedeltid.

KEYWORDS: Laholm, Urban, Medieval, Archaeology, Stratigraphy, Pottery

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00

Fax: 035-19 26 26 | E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se